

Pappersboken är död, länge leve pappersboken

NIKLAS RAPO

I skrivande stund är det den första mars. Det är mycket kvar av läsåret men likväl ska planeringen inför nästa läsår redan börja. Vid inledningen av nuvarande läsår fick alla elever i åk 7 i vår stad en egen dator. Om två år är det meningen att alla elever ska ha en personlig dator med sig varje dag. Vid läsårsstarten 23–24 kommer sålunda $\frac{2}{3}$ av skolans elever att ha en laptop i väskan. Då materialbeställningarna för nästa läsår ska vara inne denna månad så är det hög tid att fundera över vilka läromedel man ska använda och i vilket format de ska vara: ska man ha bok i pappersformat eller e-läromedel?

Personligen har jag svårt med att läsa text på en skärm. Jag hör till dem som skriver ut viktiga texter för att läsa dem. Då kan jag också göra anteckningar i marginalen, understreckningar och framför allt bläddra fram och tillbaka för att dubbelkolla resonemang etcetera. Därför tror jag inte heller att e-läromedel gynnar mina elevers läsande och inläring. Men, jag är ju bara jag. Jag vet ju med mig själv att jag är mycket konservativ i vissa frågor och behöver vidga mina vyer ibland. Jag behöver ett orakel!

Jag hade egentligen bara läst om ChatGPT då jag bestämde mig för att pröva hur det verkligen fungerar. Snabbt blev det problem. Det visade sig att programmet är mycket underhållande. Jag fastnade i en knapp timme och "diskuterade" allt från pacifism till prokrastinering och dåliga skämt. Men slutligen bad jag AI:n ge fem argument för att pappersboken är bättre än e-boken. Efter att programmet radade upp argumenten kom slutsatsen: *"pappersböcker [ger] en mer autentisk och tillfredsställande läsoplevelse än e-böcker. De kan hjälpa till att minska distraktioner, ögontrötthet och tekniska problem, samt göra det lättare att bläddra fram och tillbaka i texten."* Ganska generiskt svar alltså. AI:n nämner inget om det som flera studier om ämnet lyft fram. Eva Wennås Brante på Malmö universitet menar till exempel att det gynnar läsförståelsen att dokument skiljer sig åt visuellt och

taktilt och att digital läsning medför enligt studier också kortare lästid med påföljden att läsförståelsen på djupet lider. Enligt henne finns det också studier som visar att testdeltagare överskattar sin läsförståelse i digital läsning. I pappersformat motsvarade den egna bedömningen av läsförståelsen den faktiska förståelsen avsevärt bättre.

För balansens skull lät jag AI:n argumentera för e-boken: *"e-böcker ger fördelar som portabilitet, lättillgänglighet, justerbarhet, sökbarhet och miljövänlighet. E-böcker kan också vara mer kostnadseffektiva än pappersböcker, särskilt om du"*. Kanske var det en slump att texten blev på hälft just vid punkten om kostnadseffektivitet, för billiga är e-läromedlen inte för köparen. För förlagen är saken en annan. Det lönar sig helt enkelt inte att ge ut läromedel i pappersformat på svenska i Finland menar man – detta gäller i synnerhet på andra stadiet.

Jag har turen att få fokusera på pedagogiken då jag väljer läromedel. Andra får tänka på ekonomin. Just nu ser jag inte att jag kommer att övergå till e-läromedel i en snar framtid. Säkert är det stor skillnad i vilka ämnen man använder digitalt material, men jag ser just nu knappt några fördelar med att använda sådana i mina ämnen, och faktiskt inga som inte skulle övervägas av nackdelarna. ■

Skribenten är styrelsemedlem i FLHS.